

dats pocs n'hi ha» (fets de c. 1817, dial. occidental, *Romllo.*, 98.17); «la ciutat de París - és molt *abolotada*: / pujan més los jueus - que la gent cristiana».²

Indubtablement *avalot* i *avalotar* són formes d'una antiguitat força més venerable, i continuen essent les usuals en el P. Valencià, a Mallorca i a Eivissa³ i fins en part del cat. occidental. Però d'això a donar ententent que la variant amb *es-* sigui condemnable hi ha molta distància: era una fòbia o mania personal de Rovira i Virgili, ben immotivada i que no hi ha raons per respectar (per més influent que fos aquest bon escriptor en el seu temps). Car d'altra banda *esvalot*, *-otar*, és la forma no sols general en tot el domini català oriental, sinó també a Menorca (FebrCard., supra; Moll, *BDLC* XIII, 348) i a bona part del cat. occidental: no sols *AlcM* la localitza fins a Valls i Solsona, sinó que personalment puc garantir que és la única viva a Bna., Maresme, Gironès i Empordà.

No sols *avalot* fou rebutjat sempre per Coromines, també per Maragall: «muntanyes --- / molts cops me us en veniu cap a damunt / que sembleu una mar *esvalotada*» (*O. C.*, 1960, I, 108); *AlcM* en dona moltes cites literàries en escriptors des dels principis de la Renaixença: Genís i Aguilar, JRuyra, Raimon Caselles, Pons i Massaveu, Víctor Català, etc. Per un detall de tan escassa importància és gratuït de pretendre que convingui unificar la llengua, imposant una variant que trenca la naturalitat i obliga a forçar el llenguatge en la part més poblada del domini lingüístic. L'única actitud sensata és deixar a cada regió i cada persona que ho escrigui com li caigui bé.

Fora del domini català, trobem una variant del mot en llengua castellana, on ha acabat per ser un integrant sòlid del lèxic corrent. *Alborotar* i *alboroto* predominen allà francament des de c. 1490, i abans es troba algun cop una forma igual a la del català antic: *abolotar*, però només des de 1475; abans d'aquesta data no hi ha cap notícia del mot en castellà. És clar que *abolotar* es pogué canviar espontàniament en *alborotar* (tal com *amorzar* > *almorzar*, *alcanzar*, *alforrar*, *almenendra*, *almidón*, *almena*, i tants altres mots que no tenien l'etimològica), d'on després *alborotar* amb dissimilació; i pogué ajudar la influència d'*alborozo*, *alborozar*, arabisme sense cap relació etimològica amb aquest mot, però que s'hi acostava bastant per la forma i el significat (veg. *DCEC*).⁴ La data més tardana del mot en cast. fa sospitar que hi entrés per influència cat.

Més indubtable és el catalanisme en altres llocs: sard *abbulottare* (Guarnerio, *KJRPh* IV, 19, però no ve del cast. com ell creu) uns *alborottarsi* i *alborotto* 'tumult' antiquat, en italià, però només com a hispanismes dels Ss. XVI-XVII (Zaccaria); bc. suletí *albarot* «ruidós»; mentre que de l'andal. *bolote* («jaleo, confusión»: *buen bolote* armaron los chiquillos», *AlcVenceslada*) ja no estic tan segur que sigui manlleu del català i no herència mossàrab. Deu haver tingut certa extensió en gascó i fins llenguadocià, si bé amb caràcter bastant esporàdic: en gascó no el recollí Lespy-R., i Palay només en dona dues lacòniques notes, sense localitzar: «*abalòt*: attrouement; *abaloutà-s* se porter en troupe,

se pousser du même côté». Ja és molt menys clar que vagi amb el nostre mot una forma amb *ú* que es recull al Segre mitjà «*de cop i avalut*: de cop i volta; tot d'un plegat», Montanyà (*Top. Mèd.* de Ponts, p. 212), que coincideix amb un gc. *abalut*, *-ude* (també assenyalat per Lespy-R.), que Palay defineix «perche qui maintient le fourrage sur le char; *jete-abalut* m. sorte de jeu de force, lancement de la perche», *abalutà*: plazer l'*abalut* sur un char». Tindria el valor d'haver conservat la *ū* etimològica de *VOLŪTARE*.

Però és evident que en tenim un cas —altrament únic— en oc. ant., en *Flamenca* (c. 1255 i de llenguatge llgd. septentrional), descrivint una justa entre dos cavallers: «turton e feron e derçocon, / franhon astas, franhon arson, / cason massas, cason baston; / las epazas ab los elms çocon, / cella<s> s'oscan e cil ençoton: / hom no vi mais tal *avalot*, / quascús y fer al mais que pot, / cascús vol mostrr com es pros», v. 7884.⁵

Tenen ben poc valor les notes etimològiques que van donar sobre aquest mot Tallgren (*Glanures* I, *NphMgn.* XIII, 163-4), *REW* (2.ª ed. 606, amb noteta en el *Wortvx.*, p. 745), Piel (*Etym.*, 373) i Moll (*l. c.*, *AORBB* v. 232, i *AlcM*), que aquest ja tingué la bona crítica de retirar en la 2.ª ed. de l'*AlcM* (s. v. *avalotar*), acceptant l'etimologia que vaig donar en el *DCEC* (s. v. *ALBOROTAR*). De tota manera Tallgren ja va apuntar cap a la bona idea: ll. *volūtare* 'voltar', 'donar voltes', que també apareix amb el significat d'«agitar»: *volutare animum*, Titus Livi (9.17); *volutatio* 'agitació' en Sèneca (*Tranquill.*, 2; *in tanta volutatione rerum humanarum*, ep. 99). El mot pogué entrar com a manlleu del llatí tardà, i no havent-hi en romànic verbs en *-utar*, la *u* es canvià en *-o-*, a causa de l'abundància dels en *-otar*: *agarrotar*, *barbotar*, *desmanyotat*, *escarbotar*, *cabotar* (-boteja), *escarotar*, fr. *escamoter*/cast. *escamotear*, etc. També fóra lícit de pensar en un mossarabisme, ço que tendria l'avantatge d'explicar d'un sol cop el pas de *ūt* a *ot*; i semànticament pot semblar idea més atraient que un cultisme: l'andal. *bolote* citat supra, en fóra llavors una romanalla local, i llavors fóra més natural suposar el cast. *alboroto* com a mossarabisme directe (d'on també l'*al*).

Però d'altra banda cal reconèixer que suposar mossarabisme apareixent en Desclot, Eiximenis, BMetge, la *Cròn.* del Cerimoniós, una lletra reial de 1391, i els Costums de la Vall d'Àneu, c. 1400, és difícilment sostenible; i la presència en *Flamenca* sembla que ens ha de fer descartar decididament aquesta alternativa. Altrament *VOLŪTARE*, en forma normalment desenrotllada apareix també en llengua d'oc: llgd. i gc. *bouludà* 'remenar' (*TdF*); en ross. *baluda* o *abaluda* és conegut en el sentit de 'remor', i el seu ús deu estendre's fins als pobles més alts de l'Empordà (cap a Agullana) on el 1939 ho sentia jo aplicar, amb el valor de 'munició remorosa', a la multitud imponent i confusa del poble liberal català fugint de l'horror franquista ja inevitable.

DERIV.: *Avalotadis*. *Avalotament*. *Avalotaire*. *Avalotador*, *esv-*: «un jugador lleva enlaire la cadira i resta en actitud d'amenaça; dos o tres jugadors es tiren da-